

Grigore ARDELEAN,

lector asistent al Catedrei drept civil

a Academiei „Ștefan cel Mare”, master în drept, doctorand

RĂSPUNDEREA PENTRU DAUNA CAUZATĂ ÎN COMUN ÎN TIMPUL MANIFESTĂRILOR DE MASĂ

Cet article fait avancer l'idée que la liberté d'expression ne se laisse plus comprise comme l'application d'un principe, plus général, de la liberté d'action. Sa légitimité prend la force non pas des arguments politiques, elle s'appuyant bel et bien sur quelques suppositions épistémiques. La stratégie choisie pour y aboutir sera de montrer l'indépendance des deux principes.

Atunci când trăim într-o societate democratică, cu o mare diversitate de opinii, singura posibilitate ca acea societate să funcționeze eficient este ca ea să manifeste toleranță și înțelegere față de semenii săi, orientată spre respectarea liberei exprimări în raport cu noile aspirații legate de normele convețuirii sociale.

În ansamblul complex de probleme ce preocupă la etapa actuală societatea, promovarea și respectarea drepturilor și libertăților omului trebuie să rămână o prioritate, pornind de la importanța lor în calitate de instrumente care permit fiecărei persoane să-și dezvolte și să-și folosească cât mai eficient calitățile: fizice, intelectuale, morale și spirituale. Numai prin respectarea drepturilor și libertăților fiecărei persoane problemele contemporanității își pot găsi o temeinică și durabilă soluționare.

Deci evoluția libertăților individuale, în comun cu evoluția generală politică și socială a comunității, a dus la apariția și la cristalizarea conceptului de drept al omului. Pentru ca un sistem democratic să fie funcțional, oricare membru al societății trebuie să se simtă parte din sistem, motivat, pe de o parte, să dispună de drepturi și libertăți, iar pe de altă parte, să respecte accesul neîngrădit al celorlalți membri la acestea. În măsura în care acest exercițiu nu determină restrângerea drepturilor altora, el trebuie să fie acceptat eventual să devină motorul unor relații care să excludă tensiuni, dispute sau conflicte de interes. Recunoscând importanța majoră a drepturilor și libertăților omului, legiuitorul constituțional i-a consacrat un întreg titlu în Constituția Republicii Moldova.

Astfel, Constituția utilizează termenul de „drept” atunci când consacră dreptul la viață, dreptul la apărare, dreptul la libera circulație, dreptul la informație etc. În același timp, Constituția folosește termenul „libertate” atunci când reglementează libertatea individuală, libertatea opiniei și a exprimării, libertatea întrunirilor (art. 40) etc.

Prin urmare, exercitarea drepturilor naturale ale fiecărui om nu are alte limite decât cele care asigură celorlalți membri ai societății folosirea de aceleași drepturi. Aceste limite nu pot fi determinate decât prin lege. Legea nu are dreptul să

interzică decât acțiunile dăunătoare societății (art. 4, 5 ale Declarației drepturilor omului și ale cetățeanului, Franța. 26 august 1789).

În acest sens, legiuitorul stabilește și unele limitări în ce privește exercitarea drepturilor și libertăților omului în scopul respectării drepturilor celorlalți indivizi. În cazul nerespectării acestor norme-limită, legiuitorul stabilește și unele sancțiuni celor care în scopul exercitării drepturilor lor lezează drepturile celorlalți membri ai societății. De obicei, într-o societate civilizată, fiecare individ pretinde respectarea drepturilor sale sub diferite forme cum ar fi: întrunirile, manifestările în masă, mitinguri care presupun niște activități în comun și care deseori înregistrează încălcări de conduită, dezordine ce îngreăște drepturile altor persoane.

În această ordine de idei, în scopul evitării dezordinilor și haosului, statul instituie anumite norme prin intermediul actelor legislative în vederea reglementării răspunderii pentru dauna cauzată în comun în timpul manifestărilor în masă, subiect important pe care îl vom analiza în continuare.

Astfel, în scopul reglementării legale a fenomenului prejudiciabil cauzat în comun pe timpul realizării dreptului la libera exprimare prin intermediul manifestărilor de masă, legiuitorul instituie un șir de norme ce vin să preîntâmpine încălcările comise de ceilalți participanți având scopul de intimidare și dezorganizare.

Codul civil al RM, în art. 1414 confirmă aceste reglementări, și anume prin răspunderea pentru dauna cauzată în comun, unde alin. (1) conține norma conform căreia, dacă dauna a fost cauzată în comun de mai multe persoane, acestea poartă răspundere solidară. Deci cauzarea daunei în comun generează, în virtutea legii, răspunderea solidară a coautorilor. Această împrejurare îi face pe coautori codebitori în cadrul obligației solidare pasive de reparare a prejudiciului. Prin obligația solidară pasivă înțelegem acea obligație cu mai mulți debitori, la care debitorul este îndreptățit să ceară oricărui codebitor executarea integrală a prestației (repararea daunei) care formează obiectul obligației. Obligația solidară pasivă a coautorilor care au cauzat o daună în comun este numită „răspundere solidară”. Adică, în cazul în care un participant la protest este prejudiciat de un grup de participanți, față de aceștia se angajează răspunderea solidară și respectiv victima poate cere repararea prejudiciului moral și material de la o singură persoană ce face parte din grupul delincvenților cauzatori de daune în timpul manifestărilor de masă. Din punct de vedere legal, suntem de acord cu reglementarea de față, deoarece acțiunile comune în timpul manifestărilor prezintă un grad prejudiciabil sporit exprimat prin incendieri, aruncarea obiectelor dure, care uneori pot fi fatale și care întrunește mai multe scopuri comune ilicite.

În contextul celor expuse mai sus, este necesar de concretizat formele participației, cine are calitatea de participant și în ce măsură răspunde fiecare.

Conform art.1414 alin. (2) al Comentariului la Codul civil al RM, poartă răspundere nu doar autorul faptei ilicite, ci și instigatorul sau susținătorul lui. Instigator este persoana care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvârșească o faptă ilicită. Susținător este persoana care contribuie la cauzarea prejudiciului prin sfaturi, indicații, consultații, furnizarea de informații etc. Persoana care în mod conștient a beneficiat de un folos în urma daunei cauzate altuia va răspunde îm-

preună cu autorul. Cuantumul din despăgubire ce va reveni acestor persoane va fi mai mic decât cel ce revine autorului faptei prejudiciabile, deoarece fapta lor nu este cauza apariției prejudiciului, ci numai o condiție care a contribuit la producerea lui.

O parte a reglementărilor în situația de față revine și Codului penal, luând în considerație că faptele comise în comun pe timpul manifestărilor de masă manifestă un grad prejudiciabil sporit, uneori pot fi mascate unele infracțiuni grave și deosebit de grave. Arena manifestărilor de masă constituie o împrejurare ideală pentru comiterea infracțiunilor premeditate și organizate, fiind realizate intențiile criminale ale participanților care de fapt nu participă în scopul realizării drepturilor consfințite de Constituție, ci în scopul răfuelii fizice cu semenii lor, apărute din perspectiva conflictelor de interese religioase sau etnice.

În vederea angajării răspunderii pentru dauna cauzată în comun este necesar de făcut o delimitare între categoriile de participanți, precum și modalitatea răspunderii pentru fapta acestora.

Deci, în virtutea prevederilor Codului civil, nu va fi angajată răspunderea solidară a părinților, tutorilor sau curatorilor și a altor persoane pentru prejudiciul cauzat de minori sau persoane incapabile, deoarece răspunderea solidară se angajează numai atunci când prejudiciul a fost cauzat prin fapta comună a coautorilor, și nu prin cea a persoanelor obligate, potrivit legii, să repare prejudiciul. Această reglementare pune în lumină gradul de răspundere a reprezentanților legali, aceștia poartă răspundere doar pentru nerespectarea obligațiilor personale prevăzute de lege (ignorarea normelor de educare și supraveghere), aceștia vor răspunde solidar numai în cazul în care au calitatea de instigatori sau susținători ai minorilor sau în cazul în care vor instiga minorul la activitate criminală.

În această ordine de idei, ne vom referi și la modalitățile tragerii la răspundere pentru acțiunile comune cauzatoare de daune. În toate cazurile va fi angajată răspunderea penală și răspunderea civilă delictuală.

În continuare vom analiza natura juridică a răspunderii civile delictuale pentru dauna cauzată în comun, precum și definirea prejudiciului cauzat.

Astfel, conform art.1398 al Codului civil al RM, cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune. Oricât de condamabilă ar fi o faptă ilicită și oricât de gravă ar fi culpa autorului, răspunderea civilă delictuală nu poate interveni decât dacă, prin fapta ilicită și culpabilă, s-a cauzat un prejudiciu cuiva. Deci prejudiciul este nu numai condiția răspunderii, dar și măsura ei, în sensul că autorul răspunde numai în limita prejudiciului cauzat.

Prejudiciul este definit uneori ca „orice vătămare adusă unui bun ocrotit de drept” sau ca orice „atingere adusă unei persoane”. Întrucât vătămarea, atingerea sunt fapte al căror rezultat este prejudiciul, considerăm că este mai potrivită definiția după care prejudiciul este rezultatul atingerii aduse drepturilor ocrotite de lege.

În concepția tradițională, prejudiciul ar trebui să constituie vătămarea unui drept subiectiv dobândit sau într-o altă formulare a unui interes juridic ocrotit,

ceea ce revine la a cere ca vătămarea să atingă tot un drept subiectiv.

Nu poate exista răspundere delictuală dacă nu s-a produs un prejudiciu. Prejudiciu constituie consecințele negative cu caracter patrimonial sau moral al faptei ilicite apărute ca urmare a lezării drepturilor subiective. Fapta ilicită este fapta prin care, încălcându-se normele dreptului obiectiv, se lezează drepturile subiective sau drepturile persoanei. Fapta ilicită poate apărea sub forma acțiunii sau inacțiunii. Ea apare sub forma inacțiunii în acele situații în care, potrivit legii, o persoană este obligată să îndeplinească o activitate sau să săvârșească o anumită acțiune. Ținând cont de faptul că în cadrul manifestărilor de masă se pot afla și persoane a căror activitate este legată de întreprinderea unor activități ce ar duce la curmarea faptelor ilicite, în cazul abținerii de la aceste activități sau de la săvârșirea acțiunii de la normele imperative constituie o faptă ilicită.

Identitatea de esență dintre răspunderea civilă a fiecărei persoane și obligația fiecăruia de a repara prejudiciul pe care l-a cauzat altuia este ilustrată cu o deosebită precauție de împrejurarea ca regulile pe care practica juridică și literatura juridică le consideră a fi principii de bază ale răspunderii civile, cele despre care se poate spune că sunt cu adevărat specifice acestei forme de răspundere juridică se referă la obligația de reparare. Prin funcția sa reparatorie, răspunderea civilă are drept scop repunerea patrimoniului persoanei prejudiciate în situația anterioară.

În concluzie, ne vom referi la esența răspunderii pentru dauna cauzată în comun din perspectiva pericolului pe care îl poate cauza persoanelor care în mod pașnic își exercită drepturile constituționale. În situația în care un stat de drept promovează democrația și aspiră la dezvoltare în toate direcțiile (economie, cultură, politică), atunci respectarea drepturilor la libera exprimare și securitatea cetățenilor rămâne a fi o prioritate pentru acel stat. Cu atât mai mult, în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană, respectarea acestor drepturi constituie o necesitate.

Bibliografie:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului și ale Cetățeanului adoptată la 10 decembrie 1948
2. Constituția Republicii Moldova, 29.07.1994.
3. Codul civil al Republicii Moldova din 22.06.2002.
4. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002.
5. Pop Liviu, *Tratat de drept civil. Obligatiile*, (vol. I) Ed. CH Beck, 2006.